

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU

Rīgā

2007. gada 3. aprīlī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas rīcības sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins, Uldis Ķinis un Viktors Skudra,

2007. gada 3. aprīļa tiesas rīcības sēdē, izskatot lietu Nr. 2007-05-0106 „Par Ārstniecības likuma 68. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, 92. panta pirmajam teikumam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. panta ceturtajai daļai un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 9. panta ceturtajai daļai”,

konstatēja:

1. 2007. gada 30. janvārī Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ierosināja lietu pēc Valsts cilvēktiesību biroja (turpmāk – tiesībsargs) pieteikuma. Pieteikumā apstrīdēts Ārstniecības likuma 68. pants (turpmāk – apstrīdētā norma), kura pirmās daļas 1. – 3. punktā uzskaitīti gadījumi, kad pret paša slimnieka gribu var tikt veikta ambulatoriska vai stacionāra izmeklēšana un ārstēšana. Savukārt minētā panta otrā daļa noteica darbības, kas psihiatru konsīlijam jāveic, ja slimnieks ir stacionēts pret paša gribu.

2. Tiesībsargs norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam, 92. panta pirmajam teikumam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības

konvencijas 5. panta ceturtajai daļai un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 9. panta ceturtajai daļai. No minētajām normām izrietot tā dēvētā brīvības prezumpcija, saskaņā ar kuru ikvienai privātpersonai esot tiesības uz brīvību un līdz ar to brīvību personai varot atņemt tikai izņēmuma gadījumos, ja tam esot nopietns pamatojums.

Tāpat no „brīvības prezumpcijas” izrietot gan tas, ka brīvība var tikt atņemta tikai uz laiku kamēr tas ir absolūti nepieciešams, bet ne ilgāk, gan arī tas, ka obligāti jābūt iespējai brīvību viegli atjaunot tad, ja tiek konstatēts, ka brīvības atņemšana nav bijusi nepieciešama. Līdz ar to tiesībsargs secina, ka apstrīdētā norma nepamatoti ierobežo personas tiesības uz brīvību un neatbilst ne Satversmes, ne starptautisko cilvēktiesību dokumentu prasībām attiecībā uz piespiedu ievietošanu psihoneiroloģiskajās iestādēs, jo netiekot pieņemti tiesas lēmumi par piespiedu ievietošanu minētajās iestādēs, kā arī neesot nodrošināta periodiska šādas ievietošanas nepieciešamības pārbaude.

Turklāt tiesībsarga iesniegtajā pieteikuma papildinājumā, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komitejas praksi, norādīts, ka ārstu konsīliju nevar uzskatīt par tiesu. Tāpat ir uzsvērts: lēmumi par to, ka ievietošana psihoneiroloģiskajā iestādē ir pamatota, tiesai jāpieņem nekavējoties.

3. Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) atbildes rakstā atzīst, ka, pēc apstrīdētās normas un tiesībsarga argumentu izvērtēšanas esot skaidrs, ka apstrīdēto normu nepieciešams pilnveidot.

Lai pilnveidotu apstrīdēto normu, Saeimas Sociālo un darba lietu komisija 2007. gada 1. martā iesniedza izskatīšanai Saeimas sēdē sagatavoto likumprojektu „Grozījumi Ārstniecības likumā”.

Ārstniecības likuma 68. panta jaunā redakcija paredz precīzu kārtību, kādā tiek pieņemts lēmums par pacienta stacionēšanu bez viņa piekrišanas, kā arī par stacionēšanas termiņa pagarināšanu. Šādu lēmumu turpmāk pieņems rajona (pilsētas) tiesas tiesnesis.

Minētais likumprojekts pieņemts Saeimas 2007. gada 1. marta sēdē otrajā, galīgajā lasījumā. Līdz ar to Saeima uzskata, ka lietā apspriežamais tiesību jautājums ir atrisināts likumdošanas ceļā.

Tādēļ Saeima lūdz Satversmes tiesu izlemt, vai ir lietderīgi turpināt tiesvedību šajā lietā.

Satversmes tiesa secināja:

4. Satversmes tiesas likuma 29. pants reglamentē tiesvedības izbeigšanu lietā. Atbilstoši šā panta pirmās daļas 2. punktam tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja apstrīdētā tiesību norma (akts) ir zaudējusi spēku.

5. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punkts un tāpat arī 5. punkts ir vērsts uz Satversmes tiesas procesa ekonomijas nodrošināšanu. Proti, minētās normas ļauj Satversmes tiesai netaisīt spriedumu tādās lietās, kurās vairs nepastāv strīds, piemēram, gadījumos, kad apstrīdētā tiesību norma ir zaudējusi spēku, jo aizstāta ar jaunu tiesību normu.

6. Grozījumi Ārstniecības likuma 68. pantā stājās spēkā 2007. gada 29. martā, līdz ar to apstrīdētā norma ir zaudējusi spēku (*sk.: Latvijas Vēstnesis, Nr. 45, 2007. gada 15. marts*). Turklāt tiesībsargs nav lūdzis apstrīdēto normu atzīt par spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža. Līdz ar to Satversmes tiesa atzīst, ka tiesvedība lietā ir izbeidzama.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2007-05-0106 „Par Ārstniecības likuma 68. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, 92. panta pirmajam teikumam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. panta ceturtajai daļai un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 9. panta ceturtajai daļai”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris